

KYRIACOU, CHRIS, *Klíčové dovednosti učitele*. Portál,
Praha 1996, 155 s.

Rozvíjení dovednosti učitele – předmluva k českému vydání

Autorem Doc. PhDr. Švec

Skupiny klíčových dovedností učitele:

1. plánovací d. (příprava na hodinu, stanovit výukové cíle, zvolit vhodné prostředky pro jejich naplnění)
2. realizační a řídicí d. (zajišťují účinnou ped. komunikaci ve vyuč. hodině)
3. d. přispívající k vytváření a rozvíjení příznivého klimatu ve třídě)
4. d. nezbytné k udržení kázně ve třídě a k řešení výchovných situací
5. diagnostické d. (kontrolovat a hodnotit učební činnosti žáků)
6. autodiagnostické d. (sebehodnocení učitelovy ped. činnosti) (8)

Předmluva

Efektivní vyučování musí splňovat:

- získat a udržet žákovu pozornost zaměřenou na učební činnost
- získat a udržet žákovu motivaci a úsilí učit se prostřednictvím učební činnosti
- učební činnost má být přiměřená tomu typu žákova učení, který chce učitel navodit (13)

1. Rozvíjíme své pedagog. dovednosti

Povaha ped. dovedností

- pro úspěšné vyučování nutnost rozvíjet rozhodovací a výkonné dovednosti učitele
- vyučování zahrnuje myšlenkové procesy i navenek se projevující aktivity(15)
- definování dovedností učitele souborem charakteristických rysů – jsou zaměřeny na dosažení určitého konkrétního cíle, berou ohled na konkrétní prostředí, vyžadují přesnost provedení a citlivé přizpůsobení, jejich provádění probíhá hladce, získávají se výcvikem a praktickým působením

Výzkumy ped. dovedností

- dovednosti jsou účelné činnosti, které učitele pomáhají dosahovat jeho cílů (podle Tomlinsona a Smitha) nebo strategie či techniky, jejichž prostřednictvím učitel pomáhá žákům naučit se něčemu užitečnému (podle Wragga) (17)

Co si myslí učitelé

- vyučování je složitá kognitivní dovednost, založená na vědomostech o správném uspořádání a vedení vyučování a na znalosti učiva
- první léta vyučování jsou velice náročná, proto si učitel musí vytvořit soubor znalostí o tom, co má dělat v určitých situacích a musí to umět prakticky realizovat
- vyučování má interaktivní povahu – učitel neustále reaguje na měnící se okolnosti a podmínky, které se nedají předpokládat (18)

Definice základních ped. dovedností

- jednotlivé logicky související činnosti učitele, které podporují žákovo učení, jsou to účelné a cílevědomé činnosti zaměřené na řešení problémů
- tři zákl. prvky dovedností:
 1. vědomosti učeného oboru, žáků, kurikula, vyučovacích metod, faktorů mající vliv na vyučování a učení
 2. rozhodování, které zahrnuje uvažování a rozhodování v průběhu přípravy na výuku, během ní a po ní, zaměřené na co nejlepší dosažení vzdělávacích cílů
 3. činnost, navenek se projevující chování učitele, jehož cílem je napomáhat učení žáků (20)

Hodnocení výkonu učitele v praxi

- profil hodnocení výkonu
 - plánování a příprava (učitel má přehled o osnovách, zaměření školy, ale i o pomůckách, ...)

- organizace a řízení třídy (maximální využití času a prostoru, přechod od jedné činnosti ke druhé, ...)
- dovednosti týkající se vlastního vyučování (didaktika předmětu)
- vztahy (učitel si váží žáků, dává najevo své myšlenky, ...) (21)

Základní ped. dovednosti

- plánování a příprava (jasné cíle, obsah, metody a struktura odpovídají tomu, čemu se má žák naučit, výuka navazuje na minulou hodinu a umožňuje další navázání, materiály a pomůcky včas připraveny, brát v úvahu situaci žáků, výuka musí zaujmout)
- realizace vyučovací hodiny (učitel jedná jistě, uvolněně, se sebedůvěrou, účelně a vzbuzuje svým chováním zájem o výuku, výklad je jasný a odpovídá potřebám a úrovni žáků, pokládá otázky různého typu, rozmanité šíře a vyvolává všechny žáky, využívá širokou škálu činností k podpoře žákova učení, žáci se na hodině aktivně podílejí, dává najevo respekt k názorům žáků, pomůcky jsou užity účelně)
- řízení vyučovací hodiny (začátek hodiny je hladký a rychlý, učitel navodí kladný postoj žáků k následujícím činnostem, udržuje pozornost, zájem žáků, sleduje postup žáků, poskytuje jim konstruktivní a užitečnou zpětnou vazbu, dobře rozvržený čas, přechody mezi činnostmi jsou hladké, případně se přizpůsobuje a plán modifikuje, dobře využije závěr hodiny)
- klima třídy (orientované na splnění úkolů, uvolněné a se smyslem pro pořádek (25), učitel podporuje žáky k učení, vztahy jsou založeny na vzájemné úctě, důvěře, učitel poskytuje zpětnou vazbu, vzhled učebny je příjemný a podporující učení)
- kázeň (řád je do značné míry založen na vytvoření kladného klimatu třídy a na dobré realizaci a řízení vyučovací hodiny, učitel má přiměřenou autoritu, sděluje žákům pravidla a požadavky na jejich chování, sleduje jejich chování a provádí určité preventivní kroky, při řešení nevhodného

chování uplatňuje prověření případu, projednání, pomoc při učebních potížích, napomenutí, tresty, vyhýbá se konfrontacím)

- hodnocení prospěchu žáka (během hodiny a po ní provádí učitel konstruktivně a důkladně, vyhodnocené práce vrátí žákům včas, užívá zpětnou vazbu, užívá průběžné a sumativního hodnocení, vede si záznamy o prospěchu žáků, žáci mají možnost podílet se na hodnocení své práce a prospěchu, hodnocení slouží k odhalení potíží, efektivitě vyučování a ověření vyučování)
- reflexe a sebehodnocení vlastní práce (slouží k přizpůsobení dalšího vyučování a přípravy, k uvažování o vlastní praxi, k ověření vhodného využití času, metod, učitel pravidelně reviduje techniky k boji proti stresu) (26)

2. Plánování a příprava

Prvky plánování a přípravy hodin

1. výběr výukových cílů, kterým bude hodina věnována
2. výběr činností a rozvržení hodiny (např. výklad, práce ve skupinách, čtení)
3. příprava všech pomůcek (33)
4. rozhodnutí o způsobu sledování a hodnocení postupu práce a jejich výsledků v průběhu hodiny i po jejím skončení, aby bylo možno zhodnotit, jestli se dosáhlo vytyčených cílů)

Přiměřenost potřebám žáků

- přiměřené cíle a účel hodiny
- přihlížení k potřebám žáka

Výukové cíle

- musejí přispívat k širším vzdělávacím záměrům školy, tzn. podporovat duchovní, morální, kulturní, duševní a tělesný rozvoj
- připravit žáky na využívání příležitostí, pocit zodpovědnosti a uplatňování zkušeností, spojených s reálným životem) (32)

- při volbě cílů si učitel musí jasně specifikovat očekávané výsledky učení, které lze rozlišit podle charakteru získaných vědomostí, dovedností a postojů (33)

Účel a funkce přípravy

- umožní jasně a konkrétně si rozmyslet, jaký typ učení chcete využít, a uvést výukové cíle do souladu s vašimi vědomostmi o žácích a o místě významu vyučovací hodiny v obecnějším plánu výuky
- umožní promyslet si obsah a strukturu hodiny, takže o nich nebude nutné přemýšlet při hodině
- vede k přípravě všech materiálů, pomůcek a vybavení
- poskytuje základ pro přípravu dalších lekcí pro jinou skupinu (34)

Čas věnovaný přípravě je individuální

Nutnost pružnosti (35)

Příprava vyučovací hodiny- stanovit cíle, náplň, pomůcky, sledování a hodnocení

Stanovení výukových cílů

- popisuje cílový stav procesu žákova učení (36), tzn. čemu se mají žáci naučit (37)

Výběr učebních činností

- závisí na učitelově přesvědčení o tom, jak napomohou žákovi k získání předpokládaných dovedností a vědomostí
- nutné položit si otázku, zda zvolené činnosti uspokojí potřeby konkrétních žáků, vezme-li se v úvahu jejich schopnost, zájmy a motivace a to, jak na to budou reagovat

Různorodost a vhodnost učebních činností

- musíme brát vyučovací hodinu jako celek, tedy souhrn zkušeností, jejichž prostřednictvím se žáci mají něčemu naučit
- činnosti musejí podnítit a udržovat pozornost, zájem a motivaci žáků (38)
- je důležité je vhodně zvolit s ohledem na probírané učivo

- rozmanitost činností poskytuje žákům příležitost učit se různými způsoby
→ rozvíjí a buduje příslušné dovednosti (39)

Sledování a hodnocení pokroků žáka

- vyžaduje aktivní přístup: prověřovat, zjišťovat otázkami, kontrolovat a testovat, jestli žáci postupují zamýšleným tempem a směrem a jestli se daří dosahovat cílů
- někdy je správné použít testy a příležitostně zadat domácí úkoly → prověření získaných znalostí

Důkladná příprav pomůcek (40)

Projevení zájmu

- zájem a úsilí, které věnujete své přípravě, může v žácích vzbudit silný dojem, že vám záleží na jejich učení a že činnosti, které budou v hodině provádět, jsou hodnotné a důležité

Nácvik, kontrola, rezerva

- použití jakýchkoliv přístrojů a zařízení znamená pro učitele potencionální potíže, je tedy velice užitečné si je před prvním použitím ve výuce vyzkoušet (41)

Učební pomůcky

- neexistují pouze učebnice (42)

Materiály pro hodnocení

- sledování prospěchu žáků a jejich výsledků během školní docházky vyžaduje vést pravidelné a formální záznamy, hodnocení nemá být založenou pouze na testech, ale také na pozorování výkonu žáka při běžných činnostech (43)

3. Realizace vyučovací hodiny

- při realizaci vyučovací hodiny jde o navození takových učebních zkušeností, při nichž žáci získají požadované dovednosti a vědomosti
- očekává se užívání různých vyučovacích metod

- rozdělení metod na ty, při kterých učitel hlavně mluví (výklad, otázky učitele a diskuse řízená učitelem), a ty, které vyžadují jen malé množství zásahu učitele (praktická cvičení, problémové a projektové učení) (47)

Vystupování učitele

- musí jednat s jistotou, uvolněně, sebevědomě, cíleně, vzbuzovat zájem o výuku, vyzařovat očekávání, že žáci dosáhnou dobrých výsledků
- kladné signály se předávají výrazem ve tváři, tónem hlasu, stylem řeči, navázáním očního kontaktu, gesty a postojem těla → nic nepředstírat (48)
- důležitá je trpělivost, smysl pro humor, schopnost účinně předávat žákům zájem o daný předmět

Verbální činnosti vedené učitelem

- nejdůležitější je schopnost vysvětlit učivo jasně a na úrovni žáků
- výklad (informování, popis, vysvětlování) – probíhá, kdykoli učitel cítí, že je třeba (49)
- úvodní část hodiny – (1) musí upoutat a udržet pozornost a zájem, odrazový můstek pro celou hodinu, (2) nutnost zajištění, aby se na ni žáci soustředili, užitečně naznačit, jaký má hodina účel, téma, jak souvisí s každodenním životem, (3) upozornění na souvislosti s dříve probraným učivem
- efektivní výklad – často spojen s kladením otázek, může se shrnout hlavní myšlenka učiva, složitost učitelova vyjadřování musí odpovídat duševním schopnostem žáků, základní dovednosti efektivity (1) výstižnost, jasnost, plynulost vyjadřování, (2) projevy důrazu a zájmu, (3) používání příkladů (50), (4) organizace, (5) zpětná vazba, dále jsou důležité jsou cíle, tempo, způsob výkladu
- kladení otázek – pro povzbuzení žáků k přemýšlení, k usnadnění pochopení myšlenek, jevů, postupů, hodnot, k ověření porozumění učivu, k upoutání pozornosti, k zopakování a revidování, celá třída se učí z odpovědí jednoho

žáka, všichni žáci musí mít možnost odpovědět, možnost vyjádřit své pocity, myšlenky, názory

- typy otázek – otevřené (několik správných odpovědí) x uzavřené (jedna správná odpověď) (52)

- vyššího řádu (nutno rozvažovat, hodnotit, třídit) x nižšího řádu (stačí vybavení určité info)

- efektivní kladení otázek – odpovídat na otázky je pro žáky emocionálně obtížně, proto je vhodné, aby vládlo ve třídě podpůrné ovzduší, nikdo se ale nesmí vyhýbat odpovědím,

- je dobré nejprve položit otázku a pak vyvolat žáka → všichni žáci pozorně poslouchají, formulace je jednoduchá a jasná, pokud žákovi pomáháme, tak jen s přemýšlením, nikoli s odpovědí, užitečné je zkontrolovat (52), jak k odpovědi došel

- řízení diskuse – pro přínos je vhodné sdělit žákům, proč se diskutuje, jak dlouho bude trvat, na konci shrnout, jaké závěry je z ní možno učinit (53)

- učební úkoly – např. praktická cvičení, badatelské činnosti, řešení problémů, práce s pracovními listy, s počítačem, hraní rolí, diskuse v malých skupinkách, učitel se musí pohybovat po třídě a sledovat probíhající činnost (54)

- kooperativní činnost – umožňuje žákům sdělovat myšlenky, dochází k sociální interakci, rozvoji vyjadřování, práce v týmu

- aktivní učení – žáci mají určitou míru samostatnosti a svobody rozhodování při organizaci a provádění činností (badatelská činnost) (55)

Způsob učení je stejně důležitý jako obsah toho, co se žáci učí!!!(56)

- individuální výuka (tutorování) – individuální přístup k žákovi je nutný a efektivní, může se někdy využít vrstevnické pomoci spolužáka (58)

- využití pomůcek – vždy se musí zkontrolovat jejich stav před použitím v hodině a jestli jsou pro hodinu vhodné (59), čekání na pomůcky je nevhodné
- tabule – indikátor kvality vašeho vyučování, nemluvit, když jsme otočení k tabuli, musí být dobře viditelná, stejně jako např. zpětný projektor nesmí bránit ve výhledu(60)
- vést děti k dobrému vztahu ke společným pomůckám (61)

4. řízení vyučování

- klíčový úkol je zapojit žáky do učební činnosti, jejich podílení musí být celou hodinu produktivní, dosažení výukového cíle (63)
- začátek hodiny – přesnost, vytvořit pozitivní očekávání žáků, na počátku je tzv. mrtvý čas(rozdávání knih, pomůcek, kontrola úkolů, poznámek), pak se neformálně pohovoří s žáky, mohou se vyřešit některé problémy z minulých hodin, je třeba upozornit, že je čas zahájit vyučování („*Věnujte mi pozornost.*“)
- vytvoření pozitivního očekávání – nejlépe se dosáhne, když budete tónem hlasu vyjadřovat zvědavost, nadšení, smysluplnost následného dění, je dobré navázat na předchozí učivo („*Určitě si pamatujete.*“), nutná kontrola, jestli jsou všichni připraveni na vyučování
- hladké a plynulé přechody (65)- reagovat na průběh hodiny a podle toho rozhodnout, jestli se přejde k jiné činnosti, určit, kdy se přejde k jiné činnosti frontálně a kdy individuálně, řídit činnosti, aby žáci mohli pracovat bez přerušování
- ukončení hodiny – včas (ani dřív, ani pozdě), pokud zbude chvilka času, může se využít k rekapitulaci, příprava žáků na ukončení hodiny – odevzdání knih, pomůcek, poskytnutí zpětné vazby, zadání domácího úkolu, žáci by neměli balit dřív, než dá učitel pokyn (66), nutné zajistit spořádaný odchod žáků z učebny

Podporování aktivního zapojení žáků do výuky

- připravit aktivity, které jsou účinné pro vzdělávání, ale i pro udržení pozornosti, bez aktivního zapojení se žáci nic nenaučí
- aktivně: pohybovat se po třídě, klást otázky
- pasivně: využívat metody, aby se žáci nebáli říct si o pomoc (67)
- tempo a plynulost hodiny – nezájem o výuku může plynout např. že se zabývají nějakou činností dlouho, tempo a spád je pomalý nebo rychlý → nevěnovat se dlouho podružnějším bodům, otázkám, které už žáci pochopili, využívání „překrývání“ = provádění více činností najednou (sledování postupu práce a zároveň chování žáků při poskytování individuální pomoci jednomu žákovi) (68)
- přehled – sledovat, co se děje ve třídě
- řízení studijního času žáků – sdělovat žákům, kolik času mají na určitou aktivitu (69)
- poskytování podporující zpětné vazby – dáte tím najevo, že vás práce žáků zajímá a tím jsou motivováni (70)
- přizpůsobení plánu hodiny – průběžná úprava původního plánu podle postupu v dané třídě a hodině (71)
- společenské požadavky – zamezit překřikování, zřídít si formální jednání – zvednutí ruky, nedovolit při diskusi hluk
- skupinové učení – uspořádání vyžaduje logiku organizace – velikost skupiny, způsob jejich tvoření, pak musí být zcela jasné, co se po žácích vyžaduje, kontrolní úloha učitele – ověření toho, že všichni vědí, co dělat, kontrola práce skupin, ale pozor na blok žáků ve vaší přítomnosti → krátce zkontrolovat a jít k dalším, dát jasné pokyny o trvání práce (72)
- praktická cvičení – problémové, ale účinné vyučování
- počítačové programy – často není k dispozici dost PC, ale možnost práce ve dvojicích a využití tutorství (73)

Řešení pohybu žáků a hluku

- rozdávání pomůcek – mohou rozdávat žáci, ale je nutné dohlížet na ně (74)
- pro hluk stanovit pravidla „*Můžete si povídat se soudem, ale ne s ostatními žáky.*“ , „*Snažte se, aby ve skupině mluvil jen jeden*“, „*Je tu příliš hluku, ztište se!*“ (75)

5. Klima třídy

Vytvoření pozitivního klimatu třídy

- klima, které je možné charakterizovat jako cílevědomé, orientované na úlohy, uvolněné, vřelé, podporující žáky a se smyslem pro pořádek napomáhá procesu učení tím, že udržuje kladné postoje žáků k výuce a jejich vnitřní motivaci (80)
- žáci uznávají autoritu učitele a jeho právo organizovat a řídit učební činnosti, očekávání učitele i žáků, že žáci pozitivně přistupují k zadané práci a dosáhnou výsledků
- dovednosti učitele – vřelost, ujištění, laskavost, takt projevené v interakci s žáky (80)
- smysl pro pořádek

Motivujeme žáky

- vnitřní motivace – do jaké míry se žáci zapojují do činnosti, aby uspokojili svou zvědavost a zájem o téma nebo aby získali schopnosti a dovednosti při plnění požadavků, možno podpořit zpětnou vazbou, poukázat na to, co uměli a co umějí nyní
- vnější motivace – zapojení do činnosti je prostředkem k dosažení jiného cíle (pochvala od rodičů, známka), podpoří se hmotnými odměnami a výhodami, ale jen žádoucím způsobem, nesmí dojít k odcizení, pochvala je velmi motivující prvek, ale účinek závisí na použití
- očekávání úspěchu – zapojí se do činnosti, jen když ví, že uspěje, ale někdy si mohou říct, že příliš jednoduché nestojí za námahu → nelepší jsou obtížné, ale dosažitelné, poskytující reálnou naději na úspěch (82,3,4)

Vztahy s žáky

- vzájemná úcta a kontakt – žáci musí vidět, že je učitel kompetentní a má zájem o jejich pokrok, musí dávat najevo, že si žáků váží jako jednotlivce s individuálními a osobními potřebami (85)
- buďte dobrým příkladem – hlavně v požadavcích, které na ně kladete
- humor – prospívá dobrému klimatu, ale je nutné správně posoudit situaci (86)

Humanistický přístup k vyučování

- klíčové prvky: chápat roli učitele jako roli pomocníka(zprostředkovatele), poskytnout žákům značnou míru volnosti výběru a rozhodování o organizaci a řízení učení, dávat najevo úctu a empatii k žákům (88)

Vzhled učebny a složení třídy

- čistá a dobře udržovaná učebna s potřebnými pomůckami, útulná, světlá, větratelná
- uspořádání zaměřeno na funkci, kterou má plnit, minimálně dobře viditelná tabule (90)
- složení třídy může být podle dosahovaných výsledků, podle různých schopností, různého věku, společenských vrstev, etnických skupin, poměru „zdravých“ a postižených či s poruchami učení (92,3)

6. Kázeň

- představuje řád, který je nezbytný pro efektivní učení, pořádek bude zajištěn pokud budou učební činnosti dobře naplánované a připravené, pokud jejich realizace navodí a udrží žakovu pozornost, zájem a zaujetí, pokud tyto činnosti jsou dostatečně podnětné, představují vzrušující výzvu žakovým schopnostem a nabízejí reálnou šanci úspěchu (95)
- projeví se pravděpodobně, když dovolíte, aby se drobnější vyrušování stalo běžným, bývají reakcí na školní nebo osobní problémy (96)

Příčiny nevhodného chování

- nuda

- dlouhotrvající duševní námaha
- neschopnost splnit zadaný úkol (obtížnost, nejasnost zadání)
- projevy sociálního chování (projevy sociálních vztahů)
- nízká sebedůvěra žáka vzhledem ke školní práci (pocit selhání)
- problém v emoční oblasti (šikana, zanedbání rodiči)
- špatné postoje (výkony ve škole nemusejí představovat pozitivní hodnotu) (97)
- nepřítomnost negativních důsledků (reakce učitele na toto chování musí být zaměřena na to, aby se žák znovu co nejrychleji zapojil do práce, jestliže učitel nezareaguje rychle a neodradí ho důsledky, které z něj plynou, výskyt takového chování se bude zvyšovat) (98)

Budování autority

- profesní autorita je dána, aby učitel vystupoval jako manager vyučování nikoliv jako nositelé mocenského vztahu
- závisí na vyjadřování statusu (jednání v souladu s ním), kompetentním vyučování (rozumí jeho předmětu, schopnost organizovat činnosti), výkonu manažerského řízení a určitém přístupu k nežádoucímu chování žáků (99)

Předcházení nežádoucímu chování žáků

- prevence je lepší než léčení – spočívá v bdělosti a reagování
- sledování všech žáků ve třídě, procházení celé učebny, užívání kontaktu očí (103), zaměřování otázek, využívání proxemiky (fyzické blízkosti), pomáhání žákům s prací, změna činnosti nebo tempa práce, všímání si nežádoucího chování, projevů neúcty (104), využití přesazování žáků

Prověření případu a projednávání chování – poznámky určené žákovi: „*V čem je problém?*“, tón řeči má vyjadřovat zájem a snahu pomoci žákovi vrátit se do aktivit (105)

Efektivní projednání případu – dovolit žákovi, aby mohl mluvit hlavně on, měl by si uvědomit, že nekázeň není v jeho zájmu, projednání by mělo probíhat v soukromí, poradenským způsobem

- stejně jako o prospěch se zajímat o chování, postoje, osobní a společenský rozvoj, individuální potřeby(106)
- užívání napomenutí (ústní upozornění či připomínka), které je uvážlivé a je doplňkem dovedného vyučování, příliš časté napomenutí se poté oslabuje, nutnost správného zacílení (pozor na napomenutí žáka, který reagoval na provokující chování někoho jiného), pevnost (jasné, pevné tónem i obsahem), vyjádřit zájem, vyhnout se hněvu, zdůraznění, co je žádoucí(107), zvýšení psychologického vlivu (např. kontakt očí), vyhýbat se konfrontacím, zaměřit kritiku na chování, nikoli na žáka, napomínat raději mezi čtyřma očima než na veřejnosti, prevence, užívání pravidla a zdůvodňování(108), vyhnoutí nepřátelských poznámek, nespravedlivým srovnání, důslednosti, dodržování pravidel, nevyhrožovat planě, nenapomínat celou třídu, dávat příklady (napomenou jednoho a říct, že ani jinému takové chování nebude tolerováno)(109)

Užívání trestu

- je to formální čin, po kterém chceme, aby byl pro žáka nepříjemný, a který má pomoci, aby se žák budoucnu choval vhodně
- účel – odplata(po prohřešku zasloužený trest), odstrašení, náprava(110)
- nevýhody – vytvářejí nevhodný model mezilidských vztahů, vyvolávají úzkost a odpor, účinek je krátkodobý, žáci si pak vytvářejí strategie, jak se vyhnout tomu, aby byli chyceni, neřeší příčiny nežádoucího chování, soustřeďují pozornost na nežádoucí chování(11)
- typy – písemní úkoly(běžná školní práce nesmí být nikdy považována za trest), zadržení(izolace, po dobu přestávky, být po škole), ztráta výhod, vyloučení ze třídy, slovní varování, informování osob pro žáka významných(třídního učitele, ředitele, rodičů)(112), symbolická trest

(černý puntík), tělesný (nemá se užívat), dočasné vyloučení ze školy(poslední dostupná sankce(113)

- rady – užívat tresty střídavě, časový faktor(co nejdříve), tón(vyjadřuje oprávněný nesouhlas), přiměřenost spáchanému přečinu, správný postup(žák byl předem varován), v souladu s politikou školy, nepříjemnost pro žáka(114)

Jak řešit konfrontační situace

- spouštěcí mechanismy pro konfrontace – pokud žák cítí emoční napětí v důsledku dlouhodobějších učebních obtíží, které způsobují narůstající frustraci, pokud žák považuje kázeňskou strategii, kterou vůči němu používáte, za nespravedlivou, žák reaguje na otevřené fyzické nebo verbální vyhrožování, žák se snaží vyhnout zahanbení (115)
- jednání – zůstat klidný, ztlumit situaci, být si vědom emocionálního vzrušení, využít sociálních dovedností, navrhnout řešení, které oběma zachová tvář, v případě nezbytnosti obstarat pomoc (kolegy)(116)

Další strategie pro získání a udržení kázně

- monitorování žáků (117)
- smlouvy o výhodách (pokud se žák bude chovat určitým způsobem, dostane nějakou slíbenou odměnu či výhodu
- pomoc rodičů (pokud se např. zjistí, že žák trpí nějakým handicapem, měli by to rodiče vědět jako první)
- zařízení pro žáky, kteří vyrušují (118)
- pozitivní vyučování (přístup opírající se o behaviorismus-chování, které není trestáno nebo odměňováno, se bude vyskytovat méně) (119)

7. Hodnotíme prospěch žáků

- hodnocení má být zpětnou vazbou o prospěchu žáků, zpětná vazba umožňuje usoudit, jak úspěšně se vám zdařilo vyučováním dosahovat zamýšlených výsledků(121)
- poskytuje zpětnou vazbu žákům o jejich pokroku

- má motivovat žáky
- slouží jako podklad pro vedení záznamů o prospěchu žáka
- umožňuje poskytnout doklady o momentálním prospěchu a dosažené úrovni žáků
- umožňuje posoudit připravenost žáka pro další učení(122)

Typy hodnocení

- formativní (zaměřené na podporu dalšího efektivního učení žáků, poskytuje užitečnou zpětnou vazbu, zaměřeno na odhalení chyb, obtíží a nedostatků
- finální, sumativní, shrnující (na konci určitého vyučovacího období, vysvědčení)
- normativní (hodnocení relativního výkonu, statisticko-normativní, hodnocení výkonu žáka ve vztahu k ostatním)(123)
- kriteriální (konkrétní popis výkonu, všichni, kdo dosáhli určité úrovně, budou hodnoceni stejně, nehledě na výsledky ostatních, např. FCE, řidičský průkaz)
- diagnostické (zaměřené na odhalení učebních obtíží)
- interní (vyhodnocované učiteli)
- externí (vyhodnocují osoby mimo školu)
- neformální (založené na pozorování výkonů, které žáci podávají v běžném vyučování)
- průběžné (v průběhu delšího časového období)
- závěrečné (na konci výuky předmětu)(124)
- objektivní (např. testy, při nichž žák vybírá pouze jednu správnou odpověď)
- hodnocení průběhu (hodnocení činnosti, která právě probíhá, např. recitace básně)
- hodnocení výsledku (písemka, kresba projekt,...)(125)

Negativní rysy hodnocení

- důraz na normativní hlediska, ti žáci, kteří mají problém s učením, jsou předem odsouzeni k horším známám, a pak se považují za neúspěšné
- důraz na rozumovou oblast, na poznatkový obsah soustředěné, příliš školské a teoretizující pojetí učiva
- žáci jsou pasivními v hodnocení
- je příliš shrnující(126)

Hodnotící činnost ve třídě – je nutné si uvědomit hlavní cíle a specifické vlastnosti toho typu hodnocení, které jste se rozhodli použít

Sledování běžné práce ve třídě – monitorování je ústřední složkou vyučování, souvisí s rozhodováním o tom, jak dále pokračovat v hodině a se zpětnovazební informací, kterou poskytujete žákům, abyste jim pomohli v učení(127)

Zvláštní cílené úkoly pro hodnocení

- domácí úkoly, prověrky připravené učitelem (krátké testy mohou být motivací žáků, pravidelné testíky pak učí žáky efektivně systematickému učení novému učivu), standardizované testy(129), formální testy

Provádění hodnotících činností

- musí být spravedlivá, vztahuje se k probíranému učivu, takže lze předpokládat, že žák uspěje
- měla by se vztahovat k výukovým cílům stanoveným školou(130)
- v průběhu delší doby by mělo zahrnovat různé typy a formy, aby rozsah výukových cílů, které byly sledovány, byl do hodnocení zahrnut
- žáci by měli být informováni o povaze a účelu hodnotících činností, jak jsou výsledky využívány a o kritériích (131)

Známkování v průběhu běžné činnosti

- musí být důkladné a konstruktivní, je třeba ho provádět ve vhodný čas, dobré známkování slouží žákům jako významný ukazatel pozornosti a péče (když žák dostane špatnou známku za kreativní činnost – kresba,

slohová práce a nedostalo se mu rady či pomoci, bude asi deprimován, když mu pomůžeme to pochopit, bude více motivován) (133)

- je dobré diskutovat s žáky, co od nich očekáváme, a jakým způsobem docházíme ke známám nebo jinému hodnocení (135)

8. Reflektování a evaluace vlastní práce

- dovednost kriticky uvažovat o tom, jaký výkon podávám se nazývá reflexivní(reflektované) vyučování(139)

Metody sběru dat

- deník (143), pořízení záznamu vaší hodiny (diktafon, kamera), zpětná vazba poskytovaná žáky (vedli si deník o vašich hodinách, vyplnili dotazník, vedení rozhovorů, diskuse), zpětná vazba od kolegy, který hospituje ve vašich hodinách(144)

Jednotlivé fáze při hodnocení kolegy – učitele

- fáze předcházející hodnocení (stanovení oblasti, které by se chtěl věnovat důkladněji), pozorování ve třídě (po předchozí domluvě), rozhovor o hodnocení(146), navazující činnost(pokračování vhodným způsobem v řešení otázek a problémů, na které poukázal váš rozhovor), vaše úloha jako hodnotitele(celá akce musí být oběma stranami vnímána jako vzájemná spolupráce, musíte být citlivý, pozorní)(147)

Hospodaření s časem

- buďte si vědomi, jak nakládáte s časem, stanovujte priority(řešit nejnaléhavější), plánovat si svůj čas(149), volte čas podle úkolů(těžký úkol, když jste nejaktivnější), malé úkoly řešte rychle, neodkládejte, buďte realističtí, buďte schopni říci ne(150), delegujte úkoly(neprovádět úkoly, které mohou udělat jiní-rozdávání knih, nebo už je jiní mají vypracované – kolegové

Vyrovnávání se stresem

- hlavní zdroje učitelského stresu – žáci se špatnými postoji a motivací, nedisciplinovanost ve třídě (151), časté změny vzdělávacích projektů a

organizace školy, špatné pracovní podmínky, časový tlak, konflikty s kolegy, pocit, že společnost nedoceňuje práci učitele, pocit ohrpžení sebeúcty, pohody, existence

Vliv stresu na vyučování – snižuje kvalitu vyučování, oslabí pocit uspokojení z práce, povede ke ztrátě zájmu o učení(152), snižuje kvalitu vztahů se žáky(153)